

NADPRIEMERNÝCH MATURANTOV UČITEĽSTVO STÁLE NELÁKA

Analýza maturitných výsledkov študentov učiteľstva v rokoch
2012, 2019 a 2025

Zhrnutie

- Vzhľadom na silný vplyv kvality učiteľov na vzdelávacie výsledky žiakov a ich uplatnenie sa na trhu práce je kvalita študentov učiteľstva, absolventov učiteľstva či začínajúcich učiteľov, aproximovaná úspešnosťou v štandardizovaných testoch, predmetom značného záujmu v odbornej literatúre.
- S cieľom prijať účinné a efektívne opatrenia na zlepšenie kvality výučby, vrátane správne nastavenej štipendijnej podpory, by poznanie súčasného stavu a trendov v kvalite študentov učiteľstva malo byť predmetom záujmu aj tvorcov vzdelávacích politík.
- Analýza NKÚ SR porovnáva maturitné výsledky študentov 1. ročníka vysokých škôl (konkrétne maturantov z príslušného roku pokračujúcich v štúdiu na vysokej škole na Slovensku) v akademických rokoch 2012/2013, 2019/2020 a 2025/2026.
- Napriek miernemu zlepšeniu situácie oproti roku 2012 zostáva učiteľské štúdium nedostatočne atraktívne pre nadpriemerných či najlepších maturantov.
- Študenti učiteľstva majú výrazne horšie maturitné výsledky než študenti prírodných alebo humanitných vied.
- Negatívne vyznieva aj porovnanie v rámci jednotlivých študijných oblastí. Študenti učiteľstva majú zväčša horšie maturitné výsledky než študenti prislúchajúcich neučiteľských študijných programov, pričom v prípade niektorých študijných oblastí sú rozdiely výrazné (biológia, matematika, ekonómia, psychológia).
- Spomedzi študentov učiteľstva majú najlepšie maturitné výsledky študenti učiteľstva fyziky, najhoršie študenti učiteľstva etickej výchovy a študenti učiteľstva techniky.

Podakovanie

Za cenné rady a pripomienky autor ďakuje recenzentke Ivane Janotíkovej z Inštitútu vzdelávacej politiky a recenzentovi Vladimírovi Novákovi z Národnej banky Slovenska. Vďaka patrí aj Sekcii vysokoškolského vzdelávania, internacionalizácie a kvality vysokého školstva Ministerstva školstva SR a Národnému inštitútu vzdelávania a mládeže za ochotné poskytnutie požadovaných dát.

Úvod

Kvalita, resp. akademická úspešnosť študentov učiteľstva, absolventov učiteľstva či začínajúcich učiteľov, meraná výsledkami štandardizovaných testov, je predmetom značného záujmu v odbornej literatúre. Dôvodom je silný vplyv kvality učiteľov na vzdelávacie výsledky žiakov (napr. Rivkin a kol., 2005) a ich budúce príjmy, resp. uplatnenie sa na trhu práce (napr. Chetty a kol., 2014). Výskum v tejto oblasti je aj kvôli relatívne slabým výsledkom¹ amerických žiakov v PISA testovaniach realizovaný hlavne na amerických dátach. V jednej z prvých štúdií venujúcich sa kvalite študentov učiteľstva, absolventov učiteľstva a začínajúcich učiteľov Hanushek a Pace (1995) zistili, že v 80. rokoch 20. storočia si učiteľské štúdium v USA vyberali v priemere menej kvalitní absolventi stredných škôl pokračujúci v štúdiu na univerzite. V štúdiu zameranej na štát Texas a roky 2009 – 2020 Bartanen a Kwok (2023) poukázali na podpriemerné zastúpenie najlepších stredoškôľakov medzi študentmi učiteľstva, absolventmi učiteľstva aj začínajúcimi učiteľmi. Ingersoll a kol. (2018) zistili, že v priemere nižšie študijné schopnosti tých, ktorí sa rozhodli pre učiteľské verzus iné povolanie, platí aj pri porovnaní v rámci študijných odborov/oblastí. Ich ďalšie výsledky naznačujú, že podpriemerná kvalita začínajúcich učiteľov predstavovala v USA dlhodobý trend. Iné štúdie (napr. Gitomer, 2007; Lankford a kol., 2014; Master a kol., 2016) ukázali zlepšenie situácie.

O kvalite študentov učiteľstva na Slovensku nemáme už niekoľko rokov žiadne aktuálne informácie. Posledné zhodnotenie je za rok 2017 a je obmedzené len na študentov učiteľstva štyroch maturitných predmetov. V roku 2019 Inštitút vzdelávacej politiky zhodnotil maturitné výsledky študentov učiteľstva štyroch maturitných predmetov (slovenský jazyk a literatúra, matematika, anglický jazyk a nemecký jazyk) v rokoch 2009 – 2017. Študenti učiteľstva týchto predmetov dosahovali v externej časti maturitnej skúšky z príslušajúcich predmetov vo väčšine prípadov nadpriemerné výsledky (IVP, 2019). Analytikmi odporúčané systematické sledovanie trendov v úspešnosti maturantov pokračujúcich v štúdiu učiteľstva sa však doteraz nerealizuje. O kvalite študentov učiteľstva v období pred rokom 2009 možno predpokladať, že bola dlhodobo nízka. Naznačuje to pozícia učiteľov v distribúcii kognitívnych zručností vysokoškolsky vzdelaných osôb v rokoch 2011 a 2012². Slovensko bolo na tom najhoršie spomedzi 31 prevažne vyspelých krajín (38. percentil v prípade matematickej gramotnosti a 44. percentil v prípade čitateľskej gramotnosti) (Hanushek a kol., 2019).³

Atraktivita učiteľského povolania pre nadpriemerných aj najlepších 15-ročných žiakov je na Slovensku dlhodobo veľmi nízka. V roku 2006 malo Slovensko spomedzi 23 analyzovaných krajín OECD druhý najnižší podiel najlepších 15-ročných žiakov, ktorí sa chceli stať učiteľmi, a v roku 2015 patrilo medzi krajiny OECD s najväčšími negatívnymi rozdielmi v priemerných výkonoch z matematickej a čitateľskej gramotnosti medzi 15-ročnými žiakmi, ktorí sa chceli verzus nechceli stať učiteľmi (Park a Byun, 2015; OECD, 2018a). Vo viacerých krajinách OECD (z krajín EÚ to bolo Česko, Estónsko, Maďarsko, Nemecko a Slovinsko) pritom v roku 2015 lákalo učiteľstvo v priemere lepších 15-ročných žiakov než iné povolania spojené s vysokoškolským štúdiom (OECD, 2018a). Väčšinou išlo o krajiny s veľmi dobrými výsledkami v PISA testovaní (OECD, 2018b). S najlepšími vzdelávacími systémami⁴ sa

¹ Dlhodobé podpriemerné výsledky z matematickej gramotnosti, priemerné výsledky z čitateľskej gramotnosti v cykloch 2000, 2003 a 2009 a priemerné výsledky z prírodovednej gramotnosti v cykloch 2006, 2009 a 2012.

² Zber dát v rámci 1. cyklu medzinárodného hodnotenia kľúčových kompetencií dospelých (PIAAC) na Slovensku prebiehal od 27. 10. 2011 do 13. 4. 2012.

³ Opačným prípadom je napr. Španielsko. Učiteľia v Španielsku majú v priemere rovnako nízku čitateľskú gramotnosť ako učiteľia na Slovensku. V prípade Španielska je však problémom celkovo nízka čitateľská gramotnosť dospelých v krajine, nie pozícia učiteľov v jej distribúcii (56. percentil).

⁴ Autori na základe výsledkov v medzinárodných testovaniach identifikujú ako tzv. *top-performing nations* Singapur, Fínsko a Južnú Kóreu.

zároveň spája stratégia obmedzenia vstupu do učiteľskej profesie len pre jednotlivcov s najlepšimi akademickými výsledkami (Auguste a kol., 2010).

Cieľom komentára je zhodnotiť aktuálny stav kvality nastupujúcich študentov učiteľstva na Slovensku a porovnaním s rokmi 2019 a 2012 zistiť, či sa situácia zlepšila alebo zhoršila. Kvalita študentov učiteľstva do veľkej miery určuje, kto bude v budúcnosti učiť na školách. Keďže kvalita učiteľov má silný vplyv na vzdelávacie výsledky žiakov a ich uplatnenie sa na trhu práce, ide o problematiku s významnými dôsledkami nielen pre vzdelávací systém, ale aj pre celú ekonomiku.

Metodológia a dáta

Porovnáваме kvalitu študentov 1. ročníka vysokých škôl v akademických rokoch 2012/2013, 2019/2020 a 2025/2026, konkrétne maturantov⁵ z príslušného roku pokračujúcich v dennom alebo externom štúdiu na vysokej škole na Slovensku. Do analýzy teda nezahrňame študentov, ktorí zmaturovali v inom než analyzovanom roku, ani tých, ktorí neabsolvovali slovenskú maturitu.

Nezahrňame ani:

- opravné termíny maturitných skúšok⁶,
- maturantov, ktorí v danom alebo predchádzajúcom roku nematurovali v riadnom alebo náhradnom termíne z vyučovacieho alebo cudzieho jazyka,
- maturujúcich z dvoch rôznych úrovní cudzieho jazyka (11 maturantov v roku 2019 a 6 maturantov v roku 2025),
- maturity z ukrajinského jazyka a literatúry, francúzskeho jazyka, španielskeho jazyka ani talianskeho jazyka nezahrňame (kvôli nízkemu počtu maturujúcich z týchto predmetov).

Akademický rok 2012/2013 predstavuje najstarší časový bod, pre ktorý sú k dispozícii výsledky externej časti maturity a spoľahlivé dáta o študentoch 1. ročníka vysokých škôl. Akademický rok 2019/2020 bol zvolený ako porovnávací rok z dvoch dôvodov: od 1. septembra 2019 je účinná nová sústava študijných odborov a zároveň ide o akademický rok, v ktorom ešte nebolo rozhodovanie o vysokoškolskom štúdiu ovplyvnené pandemiou COVID-19.

Kvalitu študentov aproximujeme/meriame úspešnosťou v externej časti maturity. Externú časť maturity majú predmety slovenský jazyk a literatúra, matematika, cudzí jazyk (anglický, francúzsky, nemecký, ruský, španielsky, taliansky), slovenský jazyk a slovenská literatúra, maďarský jazyk a literatúra a ukrajinský jazyk a literatúra. Povinnými predmetmi sú vyučovací jazyk (slovenský/maďarský/ukrajinský jazyk a literatúra) a cudzí jazyk. Maturita z matematiky je dobrovoľná.

Vychádzame z bežných predpokladov v odbornej literatúre, že štandardizované testy objektívne merajú študijné schopnosti a kognitívne zručnosti žiakov a študentov a že tie sú spoľahlivým prediktorom kvality učiteľskej práce.⁷ Úspešnosť v externej časti maturity by mala byť relevantným indikátorom kvality študentov naprieč všetkými študijnými oblasťami (napr. Friedman a kol., 2025). Aby sme však zohľadnili, že význam jednotlivých zručností (jazykových, cudzojazyčných, matematických) sa

⁵ Vráťane absolventov bilingválnych stredných škôl, ktorí od roku 2017 môžu mať maturitu rozdelenú do dvoch rokov.

⁶ Okrem roku 2012. V dátach poskytnutých za rok 2012 sa nerozlišujú termíny a sú tam žiaci z predchádzajúcich rokov, ktorí v marci písali opravnú maturitu.

⁷ Výsledky štúdií zameraných na vplyv kognitívnych zručností na kvalitu učiteľskej práce však nie sú jednoznačné. Záverom metaanalýzy z roku 2020 (Bardach a Klassen, 2020) je prinajlepšom slabý pozitívny efekt. Podľa autorov je pravdepodobné, že relevantnejšie sú nekognitívne faktory, ako napr. motivácia. Na druhej strane, všetky empirické stratégie Hanusheka a kol. (2019) konzistentne indikujú robustný pozitívny vzťah. Nárast mediánových kognitívnych zručností učiteľov na fínsku úroveň by naprieč analyzovanými 31 krajinami zmazal približne štvrtinu zaostávania vo vzdelávacích výsledkoch žiakov.

medzi študijnými odbormi a povolaniami líši, pracujeme pri hodnotení kvality študentov, okrem dosiahnutého percentilu z vyučovacieho jazyka, aj s priemerom dosiahnutých percentilov z dvoch⁸ predmetov s najlepším výsledkom. Tento priemer zároveň považujeme za najvhodnejší ukazovateľ celkovej úspešnosti v externej časti maturity.

Výsledky externej časti maturity v rokoch 2012, 2018, 2019, 2024 a 2025⁹ nám poskytol NIVAM a databázu študentov 1. ročníka vysokých škôl v rokoch 2012, 2019 a 2025 nám pripravilo MŠVVaM SR. Pre rok 2012 máme 21 834 pozorovaní, pre rok 2019 18 581 pozorovaní a pre rok 2025 máme 17 322 pozorovaní. Graf P1 v prílohe zobrazuje štruktúru týchto študentov podľa maturitných predmetov.

Aby sme zohľadnili rozdielnú náročnosť úrovní B1, B2 a C1 maturitnej skúšky z cudzieho jazyka, výsledok z úrovne B1 násobíme koeficientom 0,75 a výsledok z úrovne C1 koeficientom 1,25. Tieto koeficienty vychádzajú z porovnania prislúchajúcich hodnôt na škále IELTS. Ako referenčnú úroveň sme zvolili úroveň B2, voči ktorej boli vypočítané relatívne váhy pre úrovne B1 a C1 (tabuľka 1).

Tabuľka 1: Zohľadnenie rozdielnej náročnosti úrovní B1, B2 a C1 maturitnej skúšky z cudzieho jazyka

CEFR úroveň	Prislúchajúce IELTS hodnotenie	Relatívna váha
B1	4,5	0,75
B2	6	1
C1	7,5	1,25

Poznámka: CEFR je spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky. IELTS je medzinárodný systém testovania anglického jazyka. Výsledky skúšky IELTS (počúvanie, čítanie, písanie a ústna časť) sa hodnotia na škále od 0 do 9, pričom hodnoty 4 až 9 sú priradené k úrovňam CEFR (hodnoty 4, 4,5 a 5 zodpovedajú úrovni B1, hodnoty 5,5, 6 a 6,5 úrovni B2, hodnoty 7, 7,5 a 8 úrovni C1 a hodnota 9 úrovni C2).

Kvalita nastupujúcich študentov učiteľstva

Hoci sa situácia oproti roku 2012 mierne zlepšila, učiteľské štúdium stále nie je dostatočne atraktívne pre nadpriemerných či najlepších maturantov (graf 1). Študenti učiteľstva mali vo všetkých analyzovaných rokoch v priemere horšie maturitné výsledky než študenti neučiteľských študijných programov. V akademickom roku 2025/2026 je rozdiel v priemernej úspešnosti v externej časti maturity (priemerný percentil za dva predmety s najlepším výsledkom) rovný 3,3 (48,45 verzus 51,75). Pozitívnym zistením je zlepšenie situácie oproti roku 2012, keď boli rozdiely medzi študentmi učiteľských a neučiteľských študijných programov približne 1,5-krát väčšie ako v roku 2025.

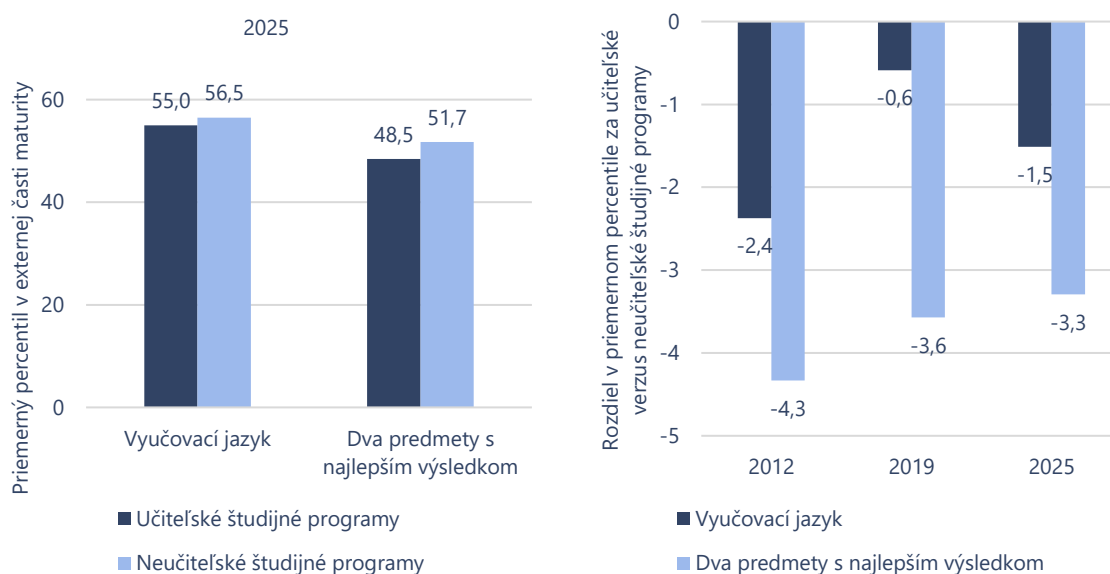
Medzi rokmi 2012, 2019 a 2025 sa postupne zvyšoval aj podiel študentov učiteľstva, ktorí patrili medzi najlepších 20 % maturantov (graf 2). Stále je však zastúpenie najlepších maturantov medzi študentmi učiteľstva nižšie než v neučiteľských študijných programoch a najlepší študenti učiteľstva majú v priemere horšie maturitné výsledky než najlepší študenti neučiteľských študijných programov.¹⁰

⁸ Priemer zo všetkých (dvoch alebo troch) predmetov by v situácii, keď väčšina študentov maturuje iba z dvoch povinných predmetov, skresľoval úspešnosť študentov dobrovoľnou maturitou z matematiky. Vychádzame z predpokladu, že ak by tí, ktorí z matematiky nematurovali, ju absolvovali, ich priemer zo všetkých predmetov by bol nižší než pri rozhodnutí z matematiky nematurovať.

⁹ Bez septembrového náhradného termínu, ktorého sa zúčastnilo 13 žiakov.

¹⁰ V akademickom roku 2025/2026 je rozdiel v priemernej úspešnosti v externej časti maturity (priemerný percentil za dva predmety s najlepším výsledkom) v prípade 20 % najlepších študentov rovný 2,2 (81,2 verzus 83,4).

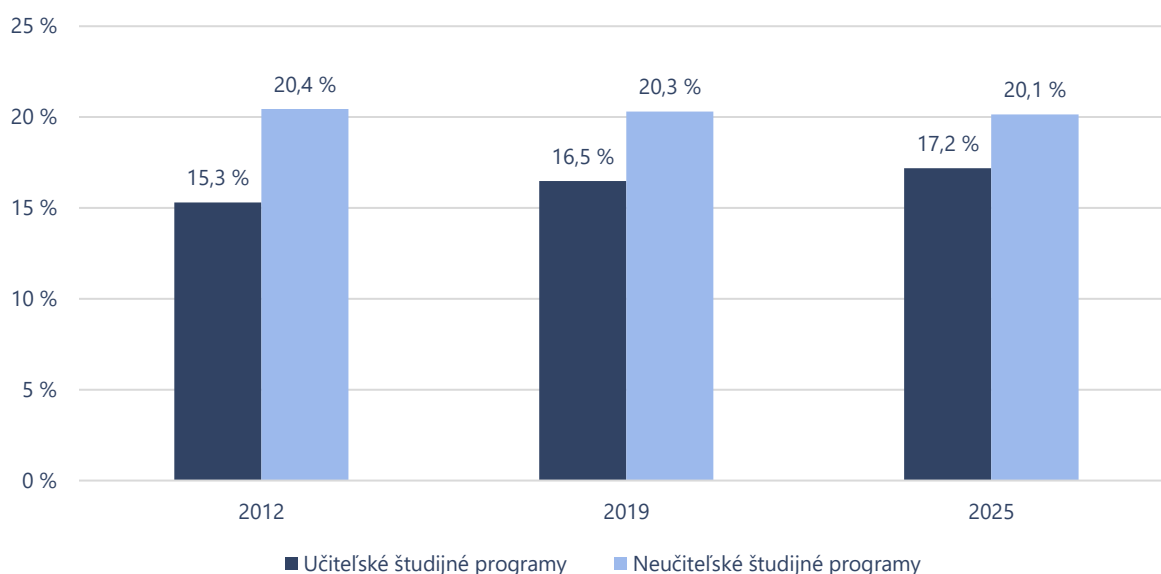
Graf 1: Kvalita študentov 1. ročníka učiteľských verus neučiteľských študijných programov

Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: Maturanti z príslušného roku pokračujúci v štúdiu na vysokej škole na Slovensku.

Graf 2: Podiel študentov patriacich medzi 20 % najlepších maturantov v 1. ročníku učiteľských verus neučiteľských študijných programoch

Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: Maturanti z príslušného roku pokračujúci v štúdiu na vysokej škole na Slovensku. Celková úspešnosť v externej časti maturity (priemerný percentil za dva predmety s najlepším výsledkom).

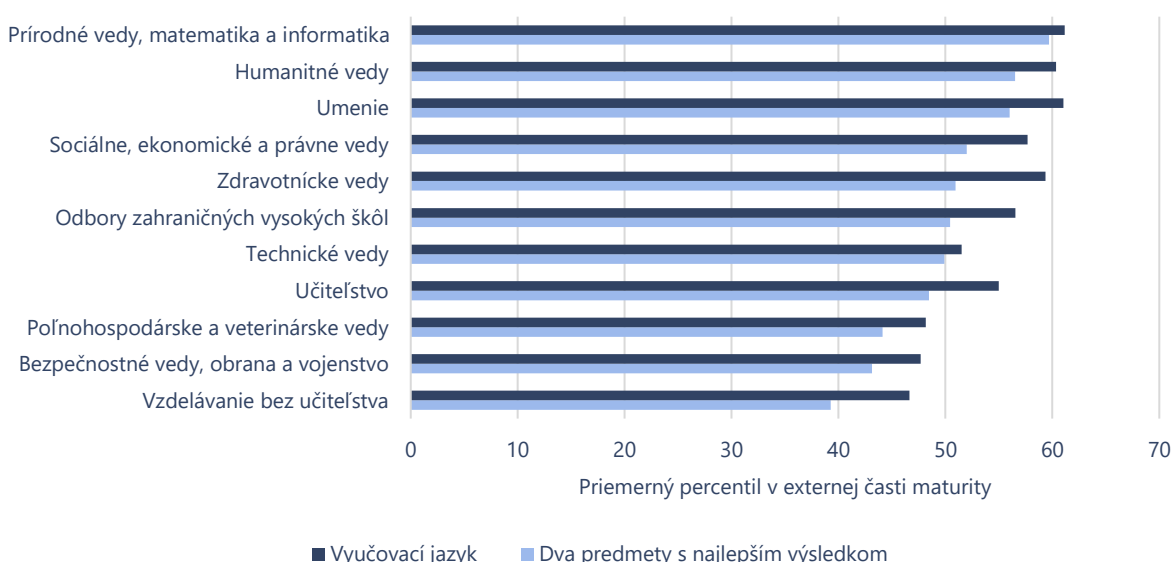
Graf P2 v prílohe ukazuje, že krivky distribúcie maturitných výsledkov študentov učiteľských a neučiteľských študijných programov majú veľmi podobný tvar, pričom krivka neučiteľských študijných programov je mierne posunutá doprava, čo zodpovedá vyššej priemernej úspešnosti týchto študentov.

Porovnanie naprieč skupinami študijných odborov ukazuje, že študenti učiteľstva majú výrazne horšie maturitné výsledky než študenti prírodných alebo humanitných vied (graf 3). Neučiteľské študijné programy predstavujú širokú škálu študijných odborov s rôznou kvalitou študentov. Jednoduché porovnanie priemeru za všetky učiteľské študijné programy s priemerom za všetky neučiteľské študijné programy môže preto zakrývať výrazné kvalitatívne zaostávanie študentov učiteľstva za niektorými

študijnými odbormi. V akademickom roku 2025/2026 má priemerný študent 1. ročníka učiteľstva, z hľadiska úspešnosti v externej časti maturity, nižšiu kvalitu než priemerný študent 1. ročníka prírodných (vrátane matematiky a informatiky), humanitných, sociálnych, ekonomických, právnych alebo zdravotníckych vied. Lepšie maturitné výsledky než študenti učiteľstva majú aj študenti umenia alebo odborov zahraničných vysokých škôl. Rozdiel v celkovej úspešnosti v externej časti maturity je obzvlášť výrazný v porovnaní so študentmi prírodných alebo humanitných vied: priemerný študent 1. ročníka učiteľstva má priemerný percentil za dva predmety s najlepším výsledkom o 11,2 nižší oproti priemernému študentovi 1. ročníka prírodných vied a o 8,1 nižší oproti priemernému študentovi 1. ročníka humanitných vied. Výrazné zaostávanie študentov učiteľstva za študentmi prírodných alebo humanitných vied v celkovej úspešnosti v externej časti maturity platí aj pre akademické roky 2012/2013 a 2019/2020 (graf P3 v prílohe). V porovnaní s rokom 2019 došlo k miernemu zlepšeniu. V prípade vyučovacieho jazyka je zaostávanie študentov učiteľstva menej výrazné.

Horšie maturitné výsledky než študenti učiteľstva majú študenti poľnohospodárskych, veterinárskych, bezpečnostných (vrátane obrany a vojenstva) alebo pedagogických vied. Výsledok porovnania so študentmi technických vied závisí od zvoleného ukazovateľa.

Graf 3: Kvalita študentov 1. ročníka vysokých škôl podľa skupín študijných odborov (2025)

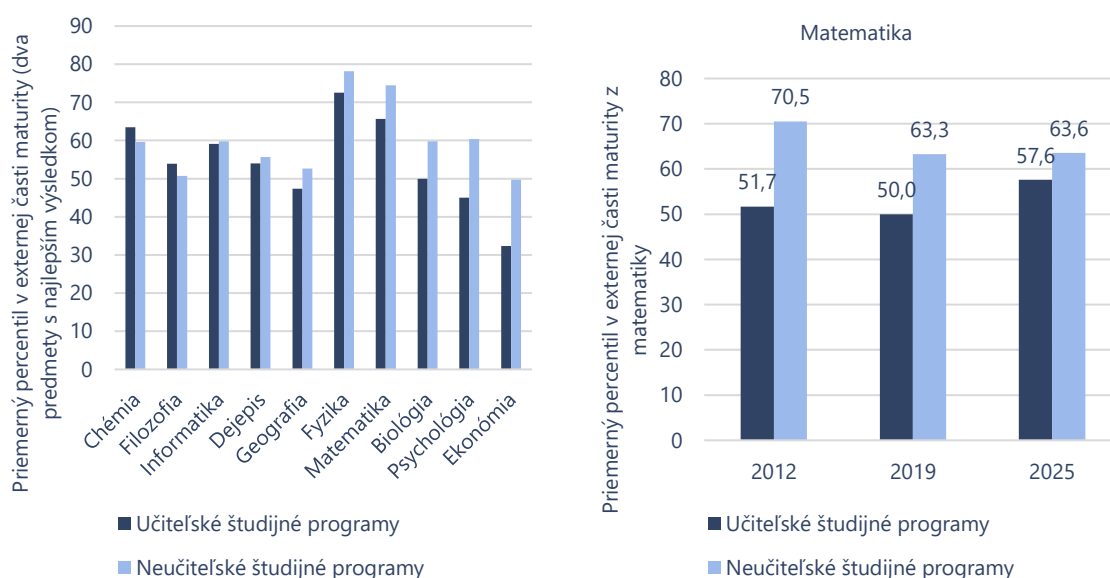
Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM, Portál VŠ; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: Maturanti z roku 2025 pokračujúci v štúdiu na vysokej škole na Slovensku. Študijné programy patriace do dvoch študijných odborov sú zaradené do skupín študijných odborov podľa študijného odboru 1. Takýmito študijnými programami sú napr. aplikovaná mechanika a mechatronika (ŠO 1: strojárstvo, ŠO 2: kybernetika), ekonómia a práva (ŠO 1: ekonómia a manažment, ŠO 2: právo) alebo pozemné stavby a architektúra (ŠO 1: stavebníctvo, ŠO 2: architektúra a urbanizmus). Zoznam študijných odborov spolu s informáciou o skupine študijných odborov je dostupný na Portáli VŠ.

Negatívne vyznieva aj porovnanie v rámci jednotlivých študijných oblastí. Študenti učiteľstva majú zväčša horšie maturitné výsledky než študenti prislúchajúcich neučiteľských študijných programov, pričom v prípade niektorých študijných oblastí sú rozdiely výrazné. Porovnanie maturitných výsledkov študentov 1. ročníka učiteľských verzus prislúchajúcich neučiteľských študijných programov za rok 2025 ukazuje, že v prípade všetkých študijných oblastí okrem chémie a filozofie študujú učiteľstvo v priemere menej úspešní maturanti (graf 4). Rozdiel v celkovej úspešnosti v externej časti maturity (priemerný percentil za dva predmety s najlepším výsledkom) je výrazný najmä pri ekonómii (17,4), psychológii (15,3), biológii (9,8) a matematike (8,8). V prípade študijnej oblasti matematika je najrelevantnejším ukazovateľom výsledok z matematiky. V akademickom roku 2025/2026

majú študenti 1. ročníka učiteľstva matematiky v priemere o 6 percentilových bodov horší (57,6 verzus 63,6) maturitný výsledok z matematiky v porovnaní so študentmi 1. ročníka matematických študijných programov mimo učiteľstva. Pozitívnym zistením je zásadné zlepšenie situácie oproti roku 2012 aj roku 2019. Porovnanie grafu 4 s grafom P4 v prílohe ukazuje, že zásadné zlepšenie sa okrem matematiky týka aj chémie, informatiky a fyziky.

Graf 4: Kvalita študentov 1. ročníka učiteľských verzus neučiteľských študijných programov podľa študijných oblastí (2025)

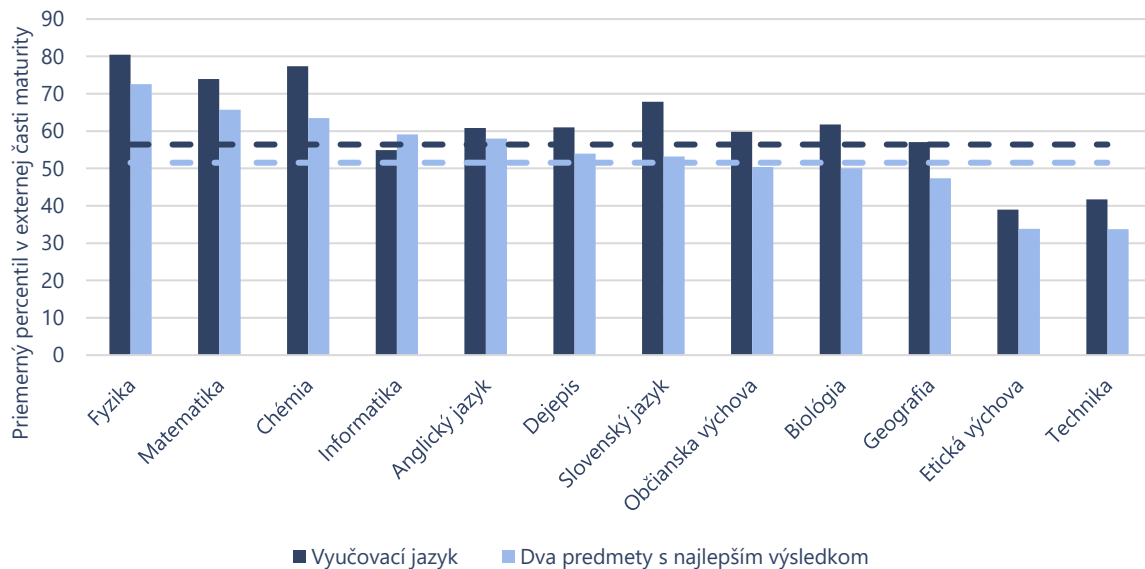

Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: Maturanti z príslušného roku pokračujúci v štúdiu na vysokej škole na Slovensku. Pri biológii, chémii, fyzike, informatike, matematike a psychológii porovnávame rovnomenné kombinácie učiteľstva a študijného odboru (napr. učiteľstvo biológie verzus študijné programy patriace do študijného odboru biológie). V prípade filozofie zahŕňame aj učiteľstvo filozofie a občianskej náuky. Ekonomickými študijnými programami sú učiteľstvo odborných ekonomických predmetov a učiteľstvo praktickej prípravy v ekonomických predmetoch. Pri dejepise porovnávame študentov učiteľstva dejepisu a učiteľstva histórie so študentmi študijných programov patriacich do študijného odboru historické vedy a pri geografii porovnávame študentov učiteľstva geografie so študentmi študijných programov patriacich do študijného odboru geografia a kartografia.

Spomedzi študentov učiteľstva majú najlepšie maturitné výsledky študenti učiteľstva fyziky, najhoršie študenti učiteľstva etickej výchovy a študenti učiteľstva techniky (graf 5). Vo výsledkoch za rok 2025 sú značné rozdiely v kvalite študentov 1. ročníka učiteľstva podľa študovanej aprobácie. V priemere najvyššiu kvalitu majú študenti učiteľstva fyziky. Ich maturitné výsledky sú vysoko nad priemerom za všetkých maturantov z roku 2025 pokračujúcich v štúdiu na vysokej škole na Slovensku. Z hľadiska celkovej úspešnosti v externej časti maturity (priemerný percentil za dva predmety s najlepším výsledkom) dosahujú 141 % priemeru. Výrazne nadpriemernú kvalitu majú aj študenti učiteľstva matematiky (127 % priemeru) a študenti učiteľstva chémie (123 % priemeru). Naopak, podpriemernú kvalitu majú predovšetkým študenti učiteľstva etickej výchovy a študenti učiteľstva techniky, ktorých maturitné výsledky sú hlboko pod priemerom za všetkých maturantov z roku 2025 pokračujúcich v štúdiu na vysokej škole na Slovensku (66 % priemeru).

Graf 5: Kvalita študentov 1. ročníka učiteľských študijných programov podľa študovanej aprobácie (2025)

Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: Maturanti z roku 2025 pokračujúci v štúdiu na vysokej škole na Slovensku. Horizontálne čiary predstavujú priemer za všetkých týchto maturantov. Len vybrané aprobácie.

Záver a odporúčania

Hlavným záverom uskutočnených porovnaní maturitných výsledkov študentov 1. ročníka vysokých škôl (konkrétne maturantov z príslušného roku pokračujúcich v štúdiu na vysokej škole na Slovensku) v akademických rokoch 2012/2013, 2019/2020 a 2025/2026 je, že hoci identifikujeme niekoľko pozitívnych trendov, učiteľské štúdium stále nie je dostatočne atraktívne pre nadpriemerných či najlepších maturantov.

Študenti učiteľstva mali vo všetkých analyzovaných rokoch v priemere horšie maturitné výsledky než študenti neučiteľských študijných programov. Porovnanie kvality študentov podľa skupín študijných odborov ukázalo výrazné zaostávanie študentov učiteľstva za študentmi prírodných alebo humanitných vied. Negatívne vyznieva aj porovnanie v rámci jednotlivých študijných oblastí. Napríklad študenti učiteľstva matematiky mali vo všetkých analyzovaných rokoch v priemere výrazne nižší percentil z matematiky než študenti matematických študijných programov mimo učiteľstva. Kvalitatívne zaostávanie študentov učiteľstva za študentmi príslušajúcich neučiteľských študijných programov identifikujeme v prípade všetkých študijných oblastí, s výnimkou chémie a filozofie.

Spomedzi študentov učiteľstva majú v priemere najlepšie maturitné výsledky študenti učiteľstva fyziky, najhoršie študenti učiteľstva etickej výchovy a učiteľstva techniky. Ich maturitné výsledky sú hlboko pod priemerom za všetkých maturantov z roku 2025 pokračujúcich v štúdiu na vysokej škole na Slovensku.

Nízka atraktivita učiteľského povolania je komplexný problém, ktorý nemá rýchle a jednoduché riešenie. NKÚ SR v stanovisku k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2025¹¹ poukázal na klesajúce reálne príjmy pedagogických zamestnancov a upozornil na možné dôsledky nielen na kvantitu, ale aj na kvalitu budúcich učiteľov. Kľúčovým opatrením je preto zlepšenie finančného ohodnotenia učiteľov, pričom NKÚ SR odporúča zamerať sa najmä na začínajúcich učiteľov, napríklad formou stabilizačných

¹¹ NKÚ SR. 2024. Stanovisko NKÚ SR k návrhu štátneho rozpočtu SR na rok 2025. [online].

príspevkov po vzore zdravotníctva. Atraktivitu učiteľského povolania by mohli zvýšiť aj rôzne typy benefitov pre učiteľov, napríklad dostupné nájomné bývanie či finančný príspevok na bývanie. Dôležitým aspektom je aj podpora duševného zdravia učiteľov a znižovanie ich psychickej záťaže.

Aspoň čiastočne zvýšiť kvalitu potenciálnych učiteľov môže cielená štipendijná podpora vychádzajúca z aktuálnych dát o kvalite študentov učiteľstva jednotlivých aprobácií. V prípade učiteľstva matematiky by popri existujúcich motivačných štipendiách pre študentov nedostatkových odborov mohli byť vyplácané aj štipendia pre študentov patriacich medzi najlepších (napr. 30 %) maturantov. NKÚ SR navrhuje zvážiť zavedenie takejto štipendijnej podpory (podmienennej zamestnaním sa v školstve) pri všetkých aprobáciách, ktoré dlhodobo čelia problému nedostatočnej kvality študentov. Pri identifikácii problematických aprobácií by sa malo vychádzať nielen z porovnania maturitných výsledkov naprieč aprobáciami, ale aj z analýzy kvality študentov učiteľských a neučiteľských študijných programov podľa študijných oblastí.

Komplexnejšie zhodnotenie kvality nastupujúcich študentov učiteľstva na Slovensku doteraz chýbalo. Nerealizuje sa ani odporúčanie ministerských analytikov systematicky sledovať trendy v úspešnosti maturantov pokračujúcich v štúdiu učiteľstva. Tieto informácie môžu byť kľúčové pre tvorcov vzdelávacích politík. Ak učiteľské študijné programy dlhodobo nepriťahujú dostatočne kvalitných maturantov, o to dôležitejšie je zabezpečiť kvalitnú vysokoškolskú prípravu budúcich učiteľov a efektívny profesijný rozvoj učiteľov. Zároveň je potrebné minimalizovať odchod kvalitných pedagógov zo škôl.

NKÚ SR odporúča ministerstvu školstva:

- prijať efektívne opatrenia na zvýšenie atraktivity učiteľského povolania (napríklad každoročná valorizácia plátov v dostatočnej výške, stabilizačné príspevky pre vybrané aprobácie, rôzne typy benefitov a podpora duševného zdravia),
- systematicky a dostatočne komplexne vyhodnocovať kvalitu a počet študentov a absolventov učiteľských študijných programov,
- zaviesť cielenú a efektívnu štipendijnú podporu štúdia vybraných aprobácií,
- venovať dostatočnú pozornosť vysokoškolskej príprave budúcich učiteľov, profesijnému rozvoju učiteľov a odchodu kvalitných pedagógov zo škôl.

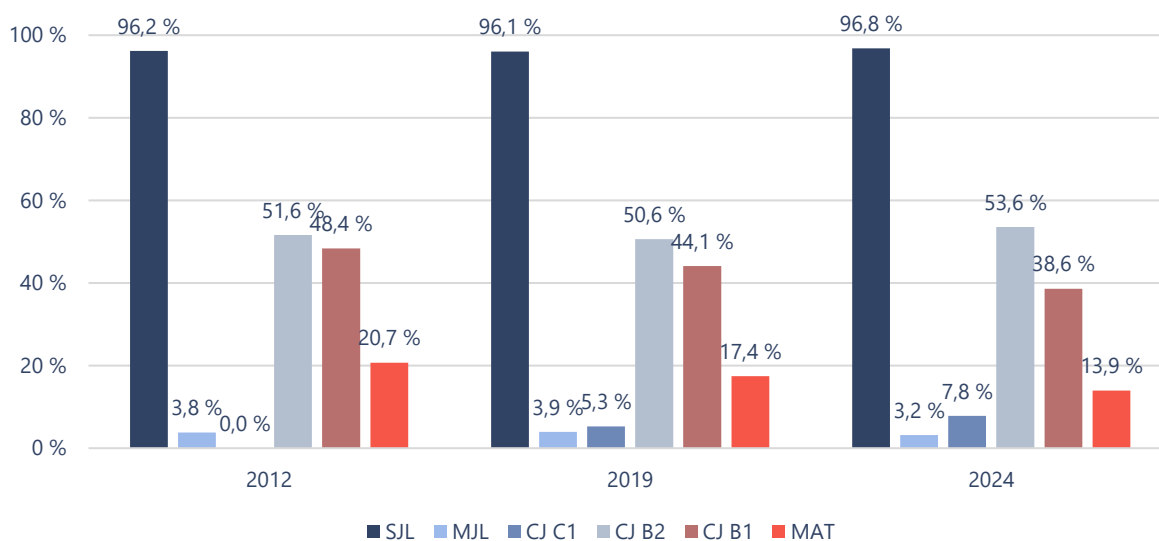
Použitá literatúra

- [1] Auguste, B. a kol. 2010. Closing the talent gap: Attracting and retaining top-third graduates to careers in teaching. [\[online\]](#).
- [2] Bardach, L. a Klassen, R. M. 2020. Smart teachers, successful students? A systematic review of the literature on teachers' cognitive abilities and teacher effectiveness. [\[online\]](#).
- [3] Bartanen, B. a Kwok, A. 2023. From Interest to Entry: The Teacher Pipeline From College Application to Initial Employment. [\[online\]](#).
- [4] Friedman, J. N. a kol. 2025. Standardized Test Scores and Academic Performance at Ivy Plus Colleges. [\[online\]](#).
- [5] Gitomer, D. H. 2007. Teacher Quality in a Changing Policy Landscape: Improvements in the Teacher Pool. [\[online\]](#).
- [6] Hanushek, E. A. a Pace, R. R. 1995. Who Chooses To Teach (and Why)? [\[online\]](#).
- [7] Hanushek, E. A. a kol. 2019. The Value of Smarter Teachers: International Evidence on Teacher Cognitive Skills and Student Performance. [\[online\]](#).
- [8] Chetty, R. a kol. 2014. Measuring the Impacts of Teachers II: Teacher Value-Added and Student Outcomes in Adulthood. [\[online\]](#).

- [9] Ingersoll, R. M. a kol. 2018. Seven Trends: The Transformation of the Teaching Force. [\[online\]](#).
- [10] IVP. 2019. Quo vadis: Maturitné výsledky študentov učiteľstva a ich uplatnenie v školstve. [\[online\]](#).
- [11] IVP. 2024. Učený nikto z neba nespadol: Nedostatok učiteľov z pohľadu odbornosti vyučovania. [\[online\]](#).
- [12] Lankford, H. a kol. 2014. Who Enters Teaching? Encouraging Evidence That the Status of Teaching Is Improving. [\[online\]](#).
- [13] Master, B. a kol. 2018. Teacher Workforce Developments: Recent Changes in Academic Competitiveness and Job Satisfaction of New Teachers. [\[online\]](#).
- [14] OECD. 2018a. Effective Teacher Policies: Insights from PISA. [\[online\]](#).
- [15] OECD. 2018b. Who wants to become a teacher and why? [\[online\]](#).
- [16] Park, H. a Byun, S. Y. 2015. Why Some Countries Attract More High-Ability Young Students to Teaching: Cross-National Comparisons of Students' Expectation of Becoming a Teacher. [\[online\]](#).
- [17] Rivkin, S. G. a kol. 2005. Teachers, Schools, and Academic Achievement. [\[online\]](#).

Príloha

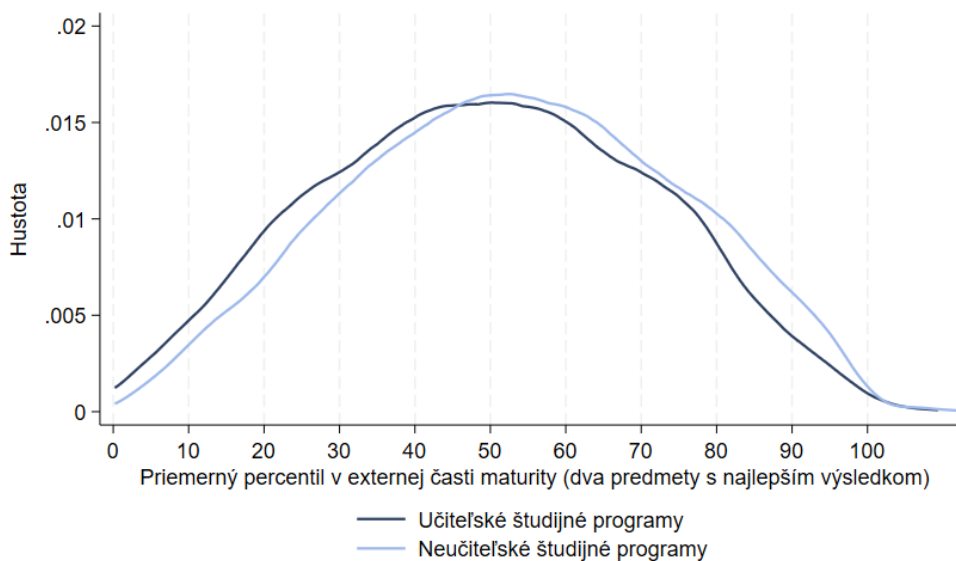
Graf P1: Štruktúra analyzovaných študentov podľa maturitných predmetov

Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: SJL – slovenský jazyk a literatúra, MJL – maďarský jazyk a literatúra, CJ – cudzí jazyk, MAT – matematika.

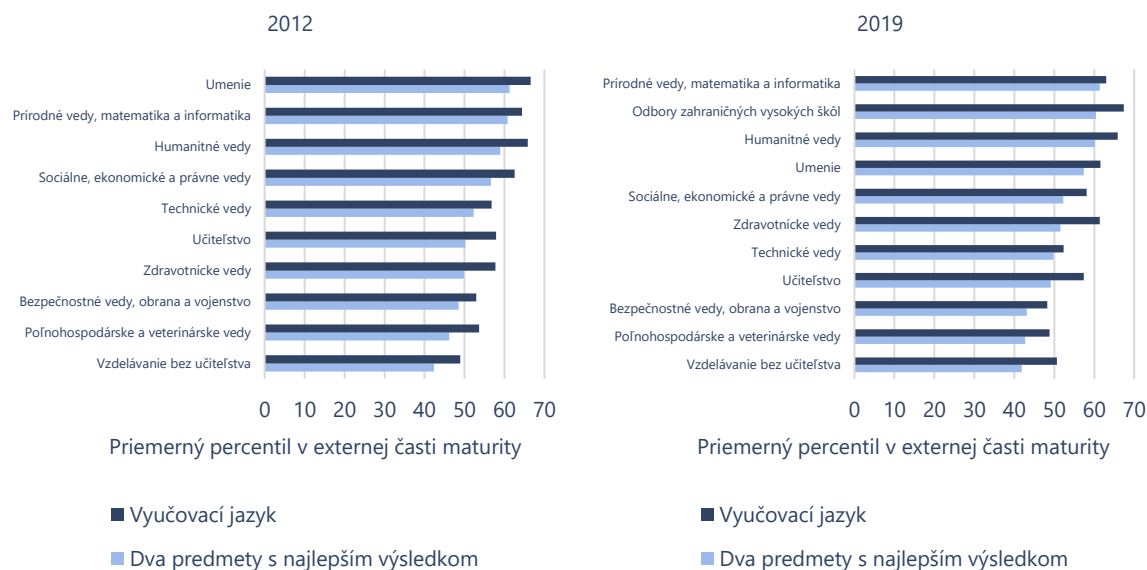
Graf P2: Distribúcia maturitných výsledkov študentov 1. ročníka učiteľských verzus neučiteľských študijných programov

Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: Kernelová hustota (univariate kernel density estimation).

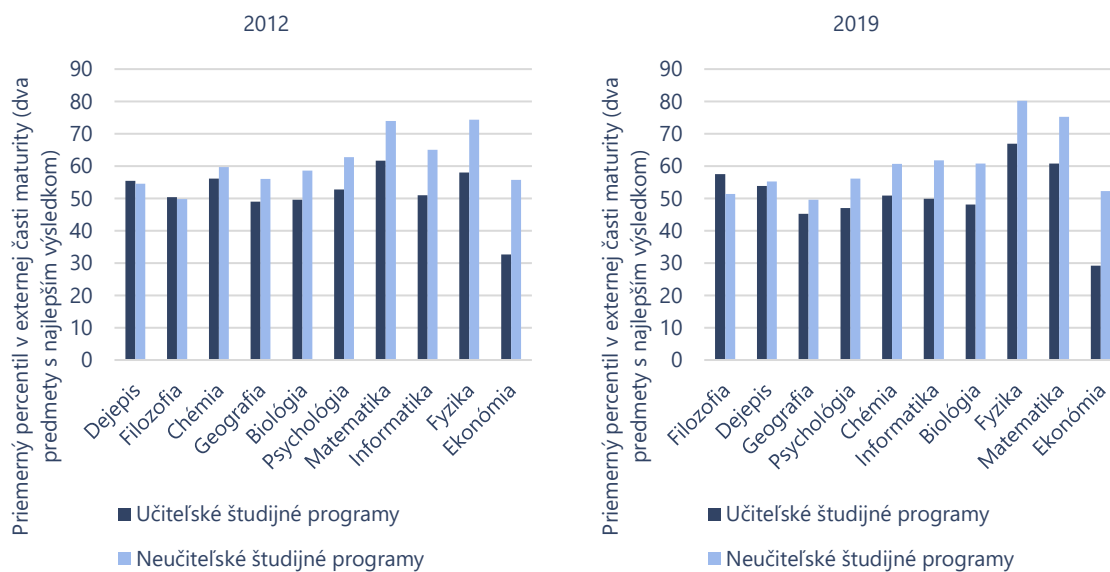
Graf P3: Kvalita študentov 1. ročníka vysokých škôl podľa skupín študijných odborov (2012 a 2019)

Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM, Portál VŠ; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: Rovnaká ako pri grafe 3.

Graf P4: Kvalita študentov 1. ročníka učiteľských verzus neučiteľských študijných programov podľa študijných oblastí (2012 a 2019)

Zdroj: MŠVVaM SR, NIVAM, Portál VŠ; výpočty a spracovanie NKÚ SR.

Poznámka: Rovnaká ako pri grafe 4.